

JACEK WNUK

Instytut Architektury i Urbanistyki

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska

Politechniki Łódzkiej

BO OTACZAJĄ NAS WNĘTRZA

Opiniodawca: **prof. zw. szt. pl. Andrzej Jocz**

W jaki sposób zainteresować urbanistyką przyszłych projektantów wnętrz? W programie studiów kierunku Architektura wnętrz pierwszy przedmiot związany z tak odległą dla nich tematyką pojawia się dopiero na V semestrze. Poprzez analizy najmniejszej jednostki miasta, jaką jest działka, istniejących przestrzeni publicznych, następnie samodzielne próby kształtowania abstrakcyjnej kompozycji wnętrz urbanistycznych tworzących dzielnicę, przyglądanie się proporcjom i skali kwartałów i przestrzeni pomiędzy nimi prowadzimy studentów do pierwszych prób przekształceń zdegradowanego fragmentu śródmieścia Łodzi ze szczególnym zwróceniem uwagi na kontekst i istniejącą tkankę miejską stanowiącą o naszym dziedzictwie.

W programie studiów kierunku *Architektura wnętrz* w Instytucie Architektury i Urbanistyki PŁ pierwsze zajęcia i kontakt studentów z urbanistyką następuje dopiero na V semestrze.

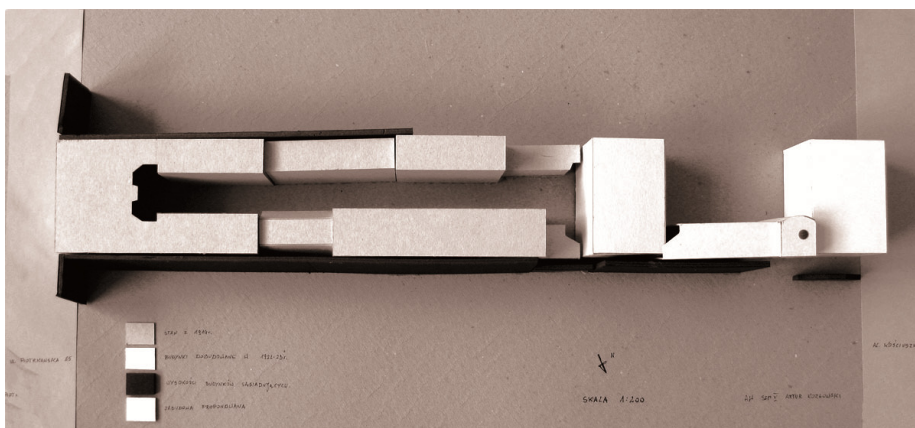
W jaki sposób zainteresować tematyką, wydawałoby się tak odległą i odmienną swoją skalą, przyszłych projektantów wnętrz? Jakie obserwacje płyną z zajęć z pierwszym rocznikiem tegoż kierunku i jakie można wysnuć na ich podstawie wnioski?

We wszystkich pracach wykonywanych w ramach zajęć w Zespole Projektowania Struktur Miejskich szczególną uwagę zwracamy na kontekst miejsca i działania w istniejącej tkance miejskiej. Z takiego samego założenia wyszliśmy przy układaniu programu zajęć projektowych dla studentów *Architektury wnętrz*. W procesie dydaktycznym jako cel stawiamy sobie nauczenie w pierwszej kolejności wnikliwej analizy uwarunkowań przestrzennych, formułowania problemów i celów projektowych.

Ze względu na skalę problemów oraz złożoność zagadnień prace w pierwszym semestrze zajęć z projektowania urbanistycznego podzieliliśmy na 4 cząstkowe tematy, rozpoczynając od analiz, a kończąc na projekcie i samodzielnej próbie zrealizowania postawionych celów projektowych. Podstawą wydaje się zrozumienie przez studentów elementów struktury fizycznej miasta i relacji pomiędzy nimi ze szczególnym zwróceniem uwagi na granice przestrzeni publicznej i prywatnej.

Pierwsze ze zrealizowanych zadań miało na celu uwrażliwienie studenta na otaczające go elementy składowe przestrzeni miejskiej. Wybrane działki z obszaru Nowego Miasta w Łodzi w większości przypadków, z powodów własnościowych oraz zamieszkujących je najemców, są zaniedbane, budynki znajdujące się na nich zniszczone, często opustoszałe. Obszary te okazują się doskonałe do poddania ocenie i próbie wyciągnięcia wniosków przez studentów rozpoczynających swoje studia nad miastem na przykładzie jednej działki przy ul. Piotrkowskiej w Łodzi. Na niewielkim wycinku składowej miasta, jakim jest działka, poddanych szczegółowym analizom zarówno historycznym, kulturowym, stanu istniejącego, studenci obserwują rozwój miasta, który nastąpił w tak krótkim czasie, przyglądając się budowie parceli miejskiej i możliwościom inwestycyjnym, oceniają elementy dobrze i źle funkcjonujące i zastanawiają się nad przyczynami i powodami takiego stanu rzeczy.

Ilość przekształceń, ich ślady, narastająca przez lata zabudowa prowokują studentów do waloryzacji badanej przestrzeni i określenia problemów. Budując makietę w zadanej skali, dużo dokładniej przyglądają się proporcjom przestrzeni, wysokościami i wzajemnym relacjom budynków. Poprzez uproszczenie modelu uwaga jest skupiona na przestrzeni, a nie detalu czy stanie technicznym. Swoje makiety działki (rys. 1) mogą traktować jako wnętrze, którego ściany, posadzkę, sufit opisują zastanawiając się nad ich proporcjami. Obca dziedzina, jaką jest urbanistyka i praca nad strukturą, jaką jest miasto, w uproszczeniu okazuje się bliska myśleniu o wnętrzach i ich powiązaniom.

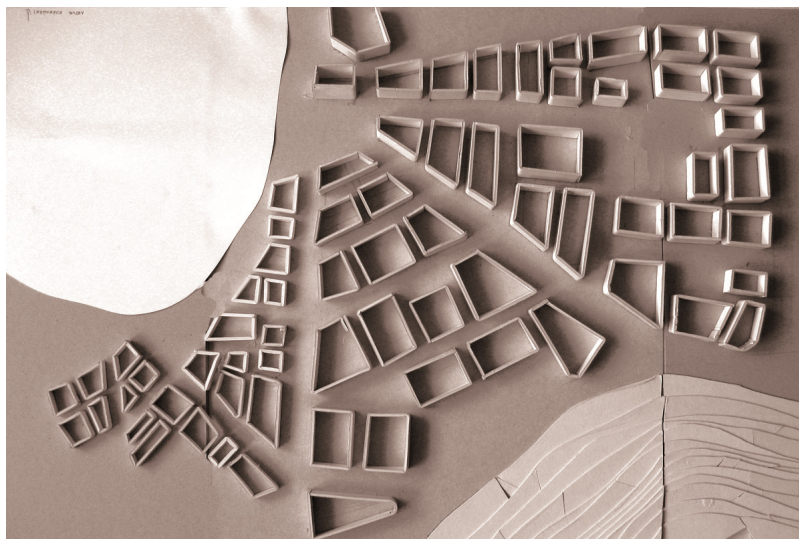
Rys. 1. Makieta działki przy ul. Piotrkowskiej w Łodzi (autor: A. Kozłowski)
Fig. 1. Physical model of a plot on Piotrkowska St. in Lodz (author: A. Kozłowski)

Duże utrudnienie w początkowym postrzeganiu i ocenie stanu istniejącego w opisie przestrzeni stanowi stan techniczny i zaniedbanie parceli. W początkowym etapie cechy te potrafią „oszukać” obserwatora i odwrócić uwagę od wartości miejsca. Przy tej okazji studenci uczą się systematyki pracy („od ogółu do szczegółu”), potrzebnej tak bardzo w każdej dziedzinie ich przyszłej pracy. Początkowe onieśmienie skalą podejmowanego tematu – urbanistyka i miasto – przeradza się w myślenie o powiązanych ze sobą wnętrzach, które tak samo jak te „dosłowne” wnętrza posiadają podłogę, ściany, sufit, a od skali i wzajemnych relacji oraz proporcji zależy ich odczuwanie i odbiór przez widza – przechodnia.

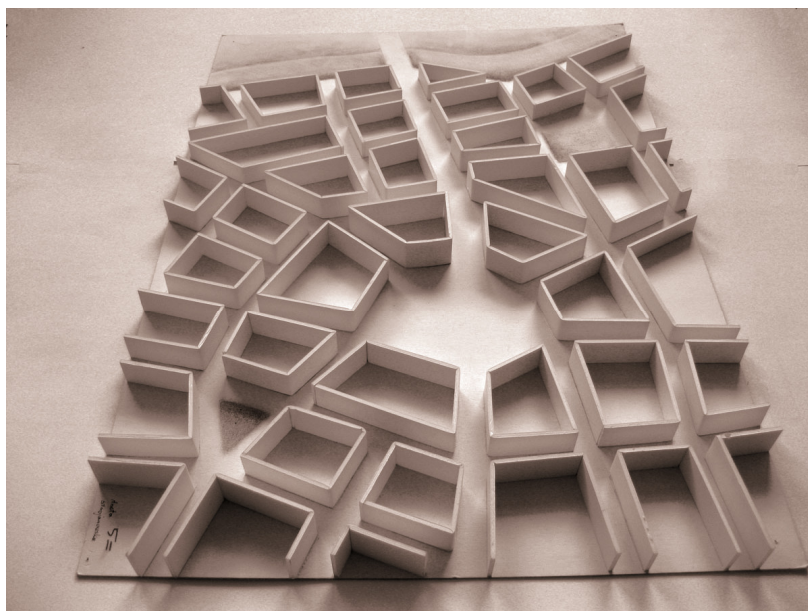
W przypadku oceny stanu istniejącego bardzo łatwo ulegają wrażeniom spowodowanym złym stanem technicznym lub ogólnym zaniedbaniem budynków. Ta powierzchowna ocena sytuacji, tak często spotykanej w śródmieściu Łodzi, mogłaby doprowadzić do czystek w tkance miejskiej, powodujących nieodwracalną utratę dziedzictwa tego miasta. W procesie dydaktycznym duży nacisk kładziemy na uzmysłowienie wartości układów urbanistycznych i pojedynczych budynków. Szczególnie na początku pracy studentom trudno zrozumieć, że wartość obiektu, czy zespołu, nie musi być wyrażona i potwierdzona wpisem do rejestru zabytków. Już w latach 80. XX w. profesor Wacław Ostrowski, autor książki „Zespoły zabytkowe a urbanistyka” pisał: „Dziś pragniemy zachować zgrupowania niepozornych domów, zarówno gdy tworzą otoczenie obiektów monumentalnych, jak i uważamy je za cenne elementy dziedzictwa. Mogą to być zespoły mające wartość jako świadectwo procesu historycznego albo składające się z budynków, które wzięte z osobna nie przedstawiają walorów architektonicznych, lecz w całości tworzą atrakcyjne krajobrazy miejskie. Zabudowa nie pretendująca do wysokiej oceny estetycznej, ale nadająca obliczu miasta indywidualny wyraz oraz stanowiąca o jego tożsamości, również może w naszych oczach zasługiwać na ochronę.” [1] Niezbędne jest poznanie historii miejsca i genezy jego rozwoju, zrozumienie formy podziału na działki i ich granic.

Kolejne realizowane ćwiczenie ma na celu skonfrontowanie studentów z problematycznym zagadnieniem, jakim jest definiowanie i rozumienie przestrzeni publicznej i prywatnej. Dla wielu osiedle bloków z wielkiej płyty to jedyny przyjmowany bezkrytycznie przykład układu urbanistycznego – miasta – środowiska życia. Tradycyjna forma kwartału kojarzy się z wypełnionymi wąskimi działkami, gęsto zabudowanymi, słabo doświetlonymi podwórkami łódzkimi. Braki w zabudowie pierzei ulic w Śródmieściu Łodzi, ślepe ściany kamienic sąsiednich, niezagospodarowane, otwarte na przestrzeń publiczną podwórka i puste działki to także dla wielu naturalny widok. Można wysnuć tezę, że w odbiorze i ocenie przestrzeni studenci bardzo łatwo ulegają pewnym schematom, a znieczulenie i przyzwyczajenie do krajobrazów nieestetycznych i źle zorganizowanych potrafi zdominować obiektywną ocenę sytuacji. Profesor Kazimierz Wejchert w książce „Elementy kompozycji urbanistycznej” mówi: „Przestrzeń otaczająca człowieka powinna być swoistym dziełem sztuki, gdyż może wpływać na jego stan psychiczny, dając mu spokój, radość, pobudzając wszechstronny jego rozwój.” [2]

Na tym etapie pracy studenci podejmują próbę usystematyzowania pojęć przestrzeni publicznej i przestrzeni prywatnej poprzez realizację zadania polegającego na wykreowaniu abstrakcyjnej kompozycji wnętrz urbanistycznych (rys. 2 i 3).

Rys. 2. Makieta kompozycji urbanistycznej (autor: A. Kozłowski)
Fig. 2. Physical model of urban composition (author: A. Kozłowski)

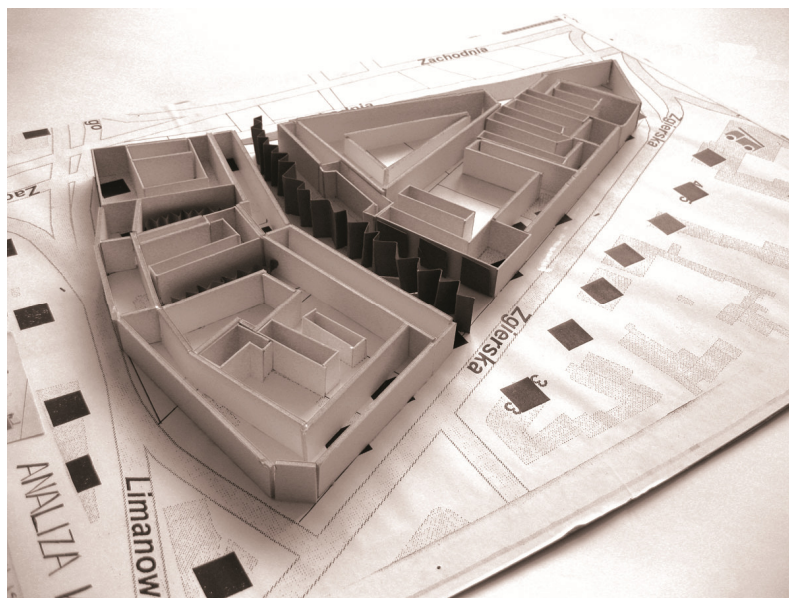
Rys. 3 Makieta kompozycji urbanistycznej (autor: A. Strojnowska)
Fig. 3 Physical model of urban composition (author: A. Strojnowska)

Autorskie koncepcje układów ulic, placów, bulwarów kreowanych w oparciu o wyimaginowane fragmenty tkanki miejskiej pozwalają, oprócz doskonalenia wiedzy z zakresu praktycznego zastosowania podstawowych elementów kompozycji urbanistycznej, na wprowadzenie konkretnego i zrozumiałego rozróżnienia tych dwóch podstawowych przestrzeni miejskich.

Poprzez analizy istniejących przestrzeni miejskich, następują samodzielne studia nad kształtowaniem fragmentu miasta i jego przestrzeni publicznych. Przewodzimy studentów do pierwszych prób przekształceń zdegradowanego fragmentu śródmieścia Łodzi. Praca w istniejącej tkance miejskiej ma między innymi uświadomić studentów w zakresie odpowiedzialności i skutków podejmowanych decyzji przestrzennych.

Na każdym etapie swojej pracy studenci są zobligowani do budowania modelu fizycznego, co po wizji lokalnej w skali 1:1 pozwala na przeskalowanie informacji na makietę, a także do szerszego przyglądania się opracowywanemu obszarowi. Po raz pierwszy spotykają się ze skalą i proporcjami budynków. Przyglądanie się istniejącym obiektom ułatwia zrozumienie proporcji i wymiarów budynków związanych z doświetleniem pomieszczeń, zacienianiem, właściwościami technicznymi budynków.

W najlepszych pracach projektowych, oprócz właściwych proporcji budynków i walorów kompozycyjnych, możemy dostrzec poszukiwanie prawdy o danym miejscu, często odnoszącej się do pierwotnych zatartych w rzeczywistości granic działek, elementów kulturowych. Możemy także zauważyć stosunek autorów do przestrzeni publicznej (rys. 4).

Rys. 4. Makieta projektu rewitalizacji kwartału (autor: A. Tobiasz)
Fig. 4. Physical model of remodelling of a city quarter (author: A. Tobiasz)

Pierwszy semestr przedmiotu był swego rodzaju „elementarzem” pojęć i form kształtujących miasto. Wydaje się, że utrudnienia w projektowaniu nie tkwią w skali przedsięwzięcia, a dogłębnym przeanalizowaniu problemów w studium przedprojektowym, znalezieniu rozwiązań i ich rzetelnej realizacji na etapie projektu. Wierzę, że umiejętności zdobyte podczas omawianego semestru studenci będą mogli wykorzystać na wielu płaszczyznach swojego zawodowego życia – czy to w projektowaniu wnętrz, czy obiektów kubaturowych.

Literatura

- [1] **Ostrowski W.:** Zespoły zabytkowe a urbanistyka. Arkady, Warszawa 1980, s. 27.
- [2] **Wejchert K.:** Elementy kompozycji urbanistycznej. Arkady, Warszawa 1974, s. 21.
- [3] **Chmielewski J.M.:** Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej 2001 (wydanie II zm. 2004).
- [4] **Krier L.:** Architektura – wybór czy przeznaczenie. Arkady 2001.

BECAUSE IT IS ALL ABOUT INTERIORS

Summary

How to interest in urban planning future interior designers? In curriculum of Interior Design Faculty the first subject in a field connected with urban planning is introduced only on 5th term.

Through several exercises – existing public and private space analysis, individual ideas for urban composition of hypothetical city district, studying city block proportions and their scale and the spaces in between – we lead students to their first project. It involves restructuring a city centre fabric, which is in process of degradation. We put strong emphasis on context and existing city structure as a part of heritage.